

Nr 206.

Av herr Cassel och fröken Andersson, *angående utformningen av den sociala ungdomsvården.*

Riksdagens revisorer ha under § 16 i sin berättelse till innevarande års riksdag upptagit frågan om utformningen av den sociala ungdomsvården. De ha härvid framhållit, att det såväl av kostnadsskäl som ur behandlingssynpunkt framstode såsom angeläget att anstaltsvården såvitt möjligt inskränktes för den mest godartade delen av klientelet. I kostnadshänseende måste anstaltsformen bliva avsevärt mycket dyrare än en familjevård, vartill kommer att en anstaltsvistelse, hur trivsamt den än kan göras, givetvis aldrig kunde ersätta en god hemmiljö. Inom de flesta vårdområden ginge utvecklingen också i riktning mot ett utbyte av de anstaltsvårdande formerna mot friare vårdformer. Med hänsyn härtill syntes det böra undersökas, om icke även för sådana här avsedda klientelgrupper, vilka förete särskilt gynnsam prognos, i större utsträckning än för närvarande sker vård skulle kunna beredas i former, som i så stor utsträckning som möjligt anknyta till den enskilda familjens livsföring. För uppnående av ett fullgott behandlingsresultat borde de familjevårdande formerna sättas in på ett så tidigt stadium som möjligt efter omhändertagandet för skydds- uppfostran. Det syntes kunna ifrågasättas en sådan omläggning av den statliga bidragsverksamheten på barna- och ungdomsvårdens område, varigenom vidgat ekonomiskt stöd bereddes barnavårdsnämnden i deras verksamhet för utplacering av för skydds- uppfostran omhändertagna i familjevård. Det påpekande riksdagens revisorer här gjort synes oss värt den allra största uppmärksamhet. Såväl ur uppfostringssynpunkt som med hänsyn till kostnaderna synes vård i enskilda hem böra givas företräde i alla de fall då så är möjligt. Både kungl. socialstyrelsen och övriga barnavårdande organ och institutioner ha också haft detta fullt klart för sig och sedan flera år medvetet strävat att ersätta anstaltsvård av barn med familjevård. Detta gäller i allra största utsträckning barn som omhändertagits för samhällsvård, men även i fråga om för skydds- uppfostran omhändertagna barn har man sökt lägga tyngdpunkten på familjevården. Antalet vårdplatser vid ungdomsvårdsskolorna har också successivt kunnat minskas.

Det är emellertid säkerligen önskvärt att fortsätta ännu ett gott stycke på den sålunda inslagna vägen, och i det följande skola vi söka ange hur problemet enligt vår mening lämpligen skulle kunna lösas.

Barnavårdsnämnd har att enligt barnavårdslagen 22 § punkt c) och d) för skyddsuppfostran omhändertaga barn under aderton år, som befinnes vara så vanartat, att särskilda uppfostringsåtgärder krävas för dess tillrättaförande, eller person i ålder mellan aderton och tjuogoett år, som befinnes föra ett oordentligt, lättjefullt eller sedeslöst liv eller eljest visat svår oart och beträffande vilken särskilda åtgärder från samhällets sida krävas för hans tillrättaförande.

Sedan så skett, har nämnden att endera själv ordna med vård åt den omhändertagne eller söka inträde för honom vid någon av ungdomsvårdens skolor. I det sistnämnda fallet skall ansökan göras hos chefen för kungl. socialstyrelsens skolbyrå, vilken har att besluta huruvida vederbörande skall intagas vid ungdomsvårdsskola och vid vilken av dessa intagandet skall ske. Chefen för skolbyrån har härvid tillgång till alla upplysningar rörande den omhändertagne som barnavårdsnämnden kan införskaffa. Vid avgörandet, om intagning vid ungdomsvårdsskola skall ske eller icke, och vid valet av lämplig anstalt har chefen för skolbyrån biträde av specialutbildad läkare. Avgörandet har, när det gäller barn som omhändertagits enligt 22 § punkt c) barnavårdslagen, stor betydelse för kommunerna, eftersom de själva ha att gälda kostnaderna för familjevård åt sådant barn, under det att kostnaderna för vården vid ungdomsvårdsskolorna helt gäldas av staten. För vård av person, som omhändertagits enligt 22 § punkt d), äger vistelsekommun, vare sig vården lämnas i den ena eller andra formen, rätt till ersättning av staten.

Då man nu önskar, att chefen för socialstyrelsens skolbyrå beträffande de fall, som komma under hans prövning, oftare än som nu sker skall förordna att den omhändertagne icke skall intagas på anstalt, synes man kunna nå fram härtill på olika vägar. Den första av dessa är att söka verka för att det klientel, som kommer under chefens för skolbyrån bedömande, icke redan är så svårartat att en uppfostran i enskilt hem måste te sig utsiktslös. För närvarande synas barnavårdsnämnderna ofta vänta alltför länge, innan de fatta beslut om omhändertagande för skyddsuppfostran, med påföljd att vederbörande hinner så fastna i dåliga vanor och social missanpassning att hans tillrättaförande kräver kraftigare åtgärder än dem som omhändertagandet i enskilt hem innebära. Denna avvaktande attityd från vissa barnavårdsnämnders sida, som säkerligen dikteras av medkänsla och humanitet, kan lätt leda till obotliga skador för den unge själv och för hans omgivning.

Den andra metoden att minska antalet intagningar å ungdomsvårdsskolorna synes oss vara att skapa en mellanform mellan anstaltsvården och den vanliga vård i enskilda hem som barnavårdsnämnderna själva kunna ordna. Chefen för socialstyrelsens skolbyrå borde när det gäller barn och ungdomar, som han finner »anstaltsmässiga», kunna välja mellan att intaga dem vid ungdomsvårdsskola eller låta dem få vad man

skulle kunna kalla kvalificerad familjevård. I båda fallen synes vården helt böra bekostas av staten.

För att en sådan kvalificerad familjevård skall kunna bedrivas fordras det, att chefen för skolbyrån har kontakt med ett antal enskilda hem av mycket god beskaffenhet. Då det knappast kan bli fråga om att varje år bereda mer än ca 100 av de barn, som eljest skulle intagits vid ungdomsvårdsskola, sådan kvalificerad familjevård, behöver hemmens antal icke vara stort. De böra utväljas med yttersta omsorg och bland människor, som dels ha speciell fallenhet för att leda svårfostrade barn och dels betrakta detta som en betydelsefull ideell uppgift. Sådana hem finnas — ehuru sällsynta — inom alla samhällsklasser och yrkeskategorier. Det är sannolikt att barnavårdskonsulenterna, länens barnavårdsassistenter och eftervårdskonsulenterna skulle kunna lämna värdefull hjälp vid deras uppspårande. Uppenbarligen måste dessa hem få stöd i sin uppfostrande gärning såväl av psykiatriskt skolade läkare som av eftervårdskonsulenterna. Hemmen måste också väljas så, att där vårdade barn eller ungdomar bli i tillfälle att erhålla en ordentlig yrkesutbildning.

Inackorderingsavgiften i dessa hem kan knappast fixeras, då den måste bli helt beroende på den omhändertagnes person och de svårigheter hans vård kan medföra. Ersättning bör emellertid i varje fall lämnas med sådana belopp att de familjer, som upplåta sina hem för dessa barn och ungdomar, bli skäligen gottgjorda för sina uppoffringar och besvär.

Även om alltså betydligt högre inackorderingsavgifter kunna behöva betalas än de ersättningar som utgå i vanliga fosterhem, torde kostnaden för omhändertagna i kvalificerad familjevård stanna vid en väsentligt lägre siffra än de kostnader som vården vid ungdomsvårdsskolorna betingar. De sistnämnda anges av riksdagens revisorer uppgå till i medeltal 5 915 kronor per elev och år.

Genom detta system, som liknar hjälpverksamheten vid sinnessjukhusen och alkoholistvården, synes man kunna vinna på en gång en humanitärare och mera effektiv vård åt vissa barn och ungdomar, som icke höra hemma på anstalt, och en förbilligad ungdomsvård.

Med stöd av det anförda föreslå vi,

att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t ville hemställa om utredning angående möjlighet att i större utsträckning än för närvarande sker vårda för skyddsuppfostran omhändertagna barn och ungdom i enskilda hem i stället för inom ungdomsvårdens skolor, vid vilken utredning det av oss antydda systemet med kvalificerad familjevård torde böra göras till föremål för närmare övervägande.

Stockholm i januari 1950.

Leif Cassel.

Ebon Andersson.